

Het onvermijdelijke

Toon Luider

Het onvermijdelijke

2019

1ste druk

Copyright: 2019 Toon Luider

1ste druk 2019

Bicycle, bicycle, bicycle
I want to ride my bicycle, bicycle, bicycle
I want to ride my bicycle
I want to ride my bike
I want to ride my bicycle
I want to ride it where I like
uit het lied Bicycle Race van Queen

Pas als je het lijden van het leven erkend
kun je van het leven genieten
Toon Luider 2019

Proloog

Langzaam fietste hij langs de groene velden. Met diepe teugen ademde hij de frisse lentelucht in. Het zacht zoemende geluid dat zijn fiets maakte was in volle harmonie met de omgevingsgeluiden die deze mooie lentedag inkleurden. Het was in een tijd dat de dagen nog oneindig leken. Een tijd waarin de woorden stress en burn-out nog niet waren uitgevonden. Fluitend genoot de fietser van de omgeving terwijl zijn benen in een rustig tempo ritmisch op en neer bewogen.

Op een dag begon hij tegen zijn fiets te praten. Eerst losse woorden. Daarna korte zinnen. Uiteindelijk hele verhalen. De fiets was niet langer alleen zijn vervoermiddel. De fiets werd ook zijn spreekbuis. Zijn uitlaadklep. Zijn vertrouwenspersoon. Tegen zijn fiets kon hij zijn hart luchten. Tegen zijn tweewieler kon hij al zijn frustraties afreageren. Hij vroeg zijn fiets om hulp. Zonder antwoord te krijgen reed hij daarna in de goede richting.

Het fietsen had een therapeutisch effect op hem. De endorfines die door het fietsen vrij kwamen gaven hem een gelukkig gevoel en waren in staat om de demonen die hem dwarsboomden te verjagen. Was het spreken tegen zijn fiets een psychiatrische aandoening? Een vreemde kronkel in zijn hersenen, of was het voor hem een manier om te overleven? Een manier om zijn gedachten te ordenen waardoor hij weer grip kreeg op zijn stuurloze leven?

Had zijn vader ook tegen zijn fiets gesproken? Was het een erfelijke aandoening? Hij wist het niet. Later bleek dat zijn zoon en zijn kleinzoon dezelfde vreemde eigenschap ontwikkelden. Zonder dat ze het van elkaar wisten spraken zij tegen hun fiets.

Langzaam maar zeker bouwde hij een band met zijn fiets op. De fiets werd zijn beste vriend aan wie hij zijn diepste gevoelens toevertrouwde die voor anderen verborgen bleven. De fiets veranderde van een object in een fictief personage. Een personage dat voor de onwetende buitenstaanders verborgen bleef, maar voor hem levensecht werd. Een fiets met een verhaal. Een verhaal dat verteld moet worden.

1 Made in Venlo

‘Dames en Heren, vandaag voor de 2de week op nummer 1. De Rolling Stones met its all over now.’ Dat waren de geluiden die in 1964 klonken toen ik door een magere kalende man met een sigaret in zijn mond naar het magazijn van de fietsfabriek in Venlo werd gebracht.

Hij plaatste me tussen honderden soortgenoten. We zagen allemaal hetzelfde uit. Het enige verschil was dat de stang die bij mij in het midden zat niet bij iedereen aanwezig was. We hadden allemaal dezelfde donkergroene kleur. Onze naam was Cové.

De man die mij in het magazijn zette neuriede met de muziek mee. Hij zag er ongezond uit. Zijn leeftijd was moeilijk te schatten. Hij had wallen onder zijn ogen en bruin verkleurde tanden. Hij had niet veel haren op zijn hoofd. De spaarzaam aanwezige futloze sprieten had hij achterovergekamd. De uitgroeisels van de opperhuid glommen en het leek alsof ze op zijn hoofd geplakt waren.

‘Zo fietsje, daar ben je dan. Welkom in de wereld van Cové. Hopelijk dat je snel iemand vindt die je kan gebruiken,’ mompelde de man met een sigaret in zijn mond. Hij was de eerste persoon die tegen me sprak. Ik weet niet hoe hij heette, maar zijn stem zou ik nooit meer vergeten. Een doorrookte rauwe hese stem. De woorden bleven een tijdje in zijn mond hangen en verschansten zich achter zijn gele scheve tandenrij, voordat ze samen met de sigarettenrook zijn mond verlieten. Nadat hij mij tussen de andere fietsen had neergezet begon hij te hoesten. Hij was kortademig. Hij pakte een grote zakdoek om het slijm dat hij ophoestte op te vangen. Vreselijk die geschrokken blik in zijn ogen toen hij zag hoe zijn zakdoek langzaam rood verkleurde.

‘Godverdomme, ik denk dat ik kapot ga,’ zei hij half proestend. Een tweede hoestbui verhinderde hem om nog meer te zeggen. Zijn gezicht liep blauw aan en hij had een rochelende ademhaling. Zowel bij het in- als bij het uitademen piepte hij. Hij draaide zich snel om en liep luid hoestend weg. Tijd om afscheid van mij te nemen had hij niet. Ik heb hem daarna nooit meer gezien. Wat zou er van hem terecht zijn gekomen? Het zou me niets verbazen als hij nog dezelfde avond was gestikt in zijn bloedend slijm. Arme stakker.

Daar stond ik dan tussen mijn soortgenoten, wachtend op iets waarvan ik niet wist wat het

was. De radio was inmiddels uitgezet. Het licht in het magazijn doofde. De duisternis en de stilte gaven me een beklemmend gevoel. Ik miste de geluiden en de stemmen. Ik verlangde naar iemand die tegen me sprak. Ik snakte naar mooie levensverhalen, waarvan de woorden zweefden op de wind die ons zachtjes vooruit duwde. Ik hoopte dat iemand mij zou gaan gebruiken.

Op dat moment wist ik nog niet dat de hoestende man met gebruiken fietsen bedoelde. Zolang ik daar in het magazijn stond wist ik niet wat mijn mogelijkheden waren. De stilte duurde maar voort. Eindeloos lang. Meestal was het donker. Zo nu en dan ging het licht aan en werd er weer een nieuwe fiets naar binnen gebracht. Soms werden er ook verschillende fietsen weggehaald. Ik stond in een lange rij met mijn soortgenoten. Het viel me op dat ik langzaam opschoof in de richting van een grote stalen deur. De stemmen die ik zo nu en dan klonken werden in de loop van de tijd steeds luider. Aanvankelijk was het onduidelijk wat er gezegd werd, maar de laatste tijd werden flarden tekst steeds duidelijker. Meestal werd er gemopperd over het zware werk dat ze moesten verrichten. Soms werd er ook gelachen. Waarover wist ik niet. De mannen bleven te kort in het magazijn om het hele gesprek te kunnen volgen. Donker, stilte, wachten, langzaam opschuiven, donker, stilte, wachten, langzaam opschuiven. Zo ging het maar door. Een leeg gevoel maakte zich van mij meester. Ik was niets. Ik had geen betekenis. Toch veranderde er langzaam iets. Ik kwam steeds dichterbij de stalen deur te staan.

Op een dag kwamen twee mannen binnen. Ze maakten het licht aan en keken angstig om zich heen.

‘Weet je zeker dat niemand ons ziet?’ zei de kleinste van de twee tegen de andere man die een kop groter was en een stuk ouder.

‘Nee, we zijn hier alleen. Iedereen is al naar huis’, antwoordde hij fluisterend.

‘Ik weet niet of ik het wel wil,’ zei de kleinste man die nog steeds onzeker om zich heen keek.

‘Tuurlijk wel,’ bromde de oudere man. ‘Je wilt toch hier blijven werken? Of niet dan?’
Terwijl hij dit

zei liet hij langzaam zijn broek zakken. De andere man knielde voor hem neer. Hij begroef zijn gezicht in het kruis van de oudere man. Terwijl zijn hoofd schokkende bewegingen maakte, kreunde de man: ‘Ja ga door, dat is lekker.’ Uiteindelijk begon hij nog harder te

kreunen en drukte hij het blozende hoofd van de onderliggende partij stevig tegen zich aan.

Plotsteling hoorden ze geluiden op de gang. De kleinste man schoot overeind. Met zijn rechterarm veegde hij zijn mond schoon. De andere vent deed snel zijn broek aan. Ze deden het licht uit. Het duurde een hele poos, voordat ze zonder het licht aan te maken de stalen deur opende en het magazijn uit slopen.

Op een dag stond ik helemaal vooraan in de rij. De stalen deur was enorm groot. Ik werd steeds nieuwsgieriger wat zich andere kant van de deur bevond. Zouden daar ook fietsen staan? Woonden daar de mannen? Wanneer zou ik er naartoe kunnen gaan? Een voor een verdwenen de fietsen achter de deur. Ze kwamen nooit meer terug. Zou het daar ook stil en donker zijn?

Het verlossende piepende geluid van de langzaam opengaande stalen deur klonk als betoverende muziek. Daarna ging het licht aan. Een jongen met rood krullend haar kwam vrolijk op mij aflopen. Zonder iets te zeggen tilde hij me op en nam hij me mee naar de wereld aan de andere kant van de stalen deur. Ik verliet het magazijn. Het metalen gevaarte sloeg met een klap achter me dicht. Tijd om me te oriënteren had ik niet. Direct nadat de deur dichtgeslagen was kwam een man op ons aflopen.

‘Hij rooie, waar moet die naar toe?’ schreeuwde hij.

‘Naar Waubach’, antwoordde de jongen.

‘Dat is een heel eind rijden. Zet hem maar in de bestelauto, dan breng ik hem daarnaartoe. Ik moet ook nog naar Roermond, Sittard, Geleen en Heerlen,’ mopperde de man terwijl hij iets in een boekje schreef. Pas toen hij schichtig om zich heen keek, herkende ik de kleine man. Zijn mond was schoongeveegd. De jongen tilde me resoluut op en zette me in de bestelbus. Daar stonden nog een aantal andere fietsen. Toen hij de deuren dichtsloeg was het weer donker. Ik verwachtte weer een lange stilte, maar ik schrok door een vreemd ronkend geluid. Daarna kwamen we in beweging.

‘Goede reis en rij voorzichtig,’ hoorde ik de rooie roepen terwijl we wegreden. Het duurde een hele tijd voordat er een eind aan het geluid van de motor kwam. Nadat we tot stilstand gekomen waren, opende de kleine viezerik de deur van de bestelbus.

‘We zijn in Roermond,’ zei hij lachend terwijl hij een fiets uit de bus tilde. Daarna gooide hij de deur weer dicht. Na een tijdje verbrak het sputterende geluid van de motor de stilte en kwamen we weer in beweging. Nadat we nog drie keer gestopt waren, stond ik alleen in de

bus. Uiteindelijk kwam ik bij mijn eindbestemming aan. Toen hij de deur opende wist ik niet wat me te wachten stond.

‘Zo we zijn er,’ zei de man. ‘Je ben in de Kantstraat van wereldstad Waubach. De Champs Elysées van het Zuiden’, zei hij lachend. De druppeltjes zweet op zijn voorhoofd glinsterden in het felle zonlicht. Hij tilde me op en bracht me naar het huis aan de overkant van de straat.

‘Wat heb je toch een mooie naam op je winkel staan,’ zei hij tegen de man die hem voor de fietsenzaak begroette. ‘Fietsenzaak Snelders. Met een fiets bent u sneller,’ las hij op een plechtige toon.

‘Ja, ja! Je moet tegenwoordig creatief zijn en na een glaasje wijn komen de betere ideeën,’ zei de trotse eigenaar van de zaak terwijl hij naar de hevig zwetende man knipoogde.

‘Zo laat eens kijken wat voor iets moois je dit keer voor me hebt meegenomen,’ zei Snelders terwijl hij me aandachtig inspecteerde. ‘Een echte Cové zo te zien. Die ziet er prachtig uit,’ vervolgde hij tevreden kijkend.

‘Ja, made in Venlo,’ antwoordde de kruisvaarder lachend. ‘Goeie kwaliteit. Niet kapot te krijgen. Ik wil wedden dat hij er over vijftig jaar nog zo goed uit ziet als vandaag,’ zei hij enthousiast terwijl hij me aan de eigenaar van de winkel overhandigde.

‘Ga toch weg met die mooie verkooppraatjes van je,’ zei Snelders terwijl hij de man een aantal bankbiljetten gaf en hem met een sarcastische grijns aankeek.

‘Ik weet zeker dat je snel een koper zult vinden. Bedankt en tot ziens.’ De kleine man zwaaide met de bankbiljetten in de lucht en stak de weg snel over.

Voordat hij instapte schreeuwde Snelders hem nog na: ‘Doe je vrouw en kinderen nog de groeten van me’. Er verscheen een vreemde blik in de ogen van de man. Net alsof hij op heterdaad betrapt was. Met een geveinsde glimlach op zijn gezicht stak hij zijn rechterduim omhoog ten teken dat hij dat zou doen. Zonder na te denken veegde hij met zijn rechter hand over zijn mond. Daarna stapte hij in de auto en reed hij langzaam weg, terwijl zijn geweten hem begon op te vreten.

De baas van de fietsenzaak nam me mee naar binnen. De winkel stond vol met fietsen. Ik was gewend dat iedereen hetzelfde eruitzag. Maar dit keer was dit niet het geval. Iedereen was anders. Grote fietsen, kleine fietsen, zwarte fietsen, bruine fietsen, groene fietsen. Hij tilde me op en zette me helemaal vooraan in de etalage.

‘Zo dan kunnen ze je goed zien,’ zei hij terwijl hij zorgvuldig een prijskaartje aan mijn blinkende stuur vastmaakte. ‘Je bent de eerste Cové in deze zaak. Ik hoop dat er snel iemand komt die je zal kopen,’ zei hij op een vrolijke toon.

‘Twan kom je een kop koffiedrinken?’ De vrouwenstem kwam vanuit de andere kant van de winkel.

‘Lekker, daar heb ik nou echt zin in.’ Hij gaf me een aantal bemoedigende klopjes op mijn zadel. Daarna liep hij weg.

Daar stond ik dan. Vooraan in de winkel. Wachtend op iemand die me zou kopen. Maar dat viel tegen. Zo nu en dan stopte er iemand voor de etalage en keek naar binnen. Zodra ze mijn prijs zagen schudde ze meewarig hun hoofd. Zo gebeurde het dat ik eindeloos lang in de etalage bleef staan. De jaargetijden veranderden. Zon, vallende bladeren, sneeuw, het groene gras. Korte broeken, regenjassen, wollen mutsen, kleurige blazers. Er gebeurde niets. Er werden regelmatig fietsen verkocht, maar ik bleef staan. Het meest vervelend vond ik de langdurige stilte in de winkel. De momenten dat er niemand sprak. Dat er geen woorden waren. Dat ik er niet toe deed en er eigenlijk ook niet was. Een nietsontziend leeg gevoel verstikte me. Het gevoel dat ik voor niemand iets betekende. Dat niemand iets in me zag. Dat ik ondanks mijn prijskaartje waardeloos was. Een stuur, een bel, twee handvaten, een dynamo, een voor- en een achterlicht, een zadel, een kettingkast en een ijzeren frame en twee wielen. Ik bestond uit losse onderdelen die geen geheel waren. Meer dan dat was ik niet.

Uiteindelijk pakte Twan me op en zette me met een zucht in een donkere hoek in de winkel. Mijn plaats werd ingenomen door een zwarte gazelle zonder stang die al na drie dagen verkocht werd. Ik was verbannen naar een donkere stoffige hoek achter in de winkel. Twan had mijn prijskaartje inmiddels verwijderd.

Het enig voordeel van mijn nieuwe standplaats was dat de stilte zo nu en dan doorbroken werd door geluiden die ik uit de werkplaats opving. Meestal was het muziek die door de werkplaats van Snelders klonk. Soms sprak hij in de winkel tegen zijn vrouw. Meestal waren het algemene opmerkingen zoals: “Ik kom eraan. Hoe laat eten we? Ik ben bijna klaar.” Zijn vrouw herkende ik alleen van haar stem, omdat ze nooit in de winkel verscheen. De werkplaats en de winkel waren het domein van Twan. Zodra er een klant kwam ging er een belletje. Het aantal klanten per dag varieerde sterk. De gesprekken die hij met de klanten

voerde kon ik niet verstaan, omdat de toonbank te ver van mij vandaan stond. Het was teleurstellend en frustrerend dat alleen de fietsen die vooraan stonden bekeken werden. Mij lieten ze links liggen. Het maakte de fietsenbaas geen ene moer uit. De schobbejak deed geen enkele moeite om me onder de aandacht te brengen. Het leek erop alsof hij me al afgeschreven had.

Op een dag verscheen Snelders uit de werkplaats nadat hij tegen zijn vrouw geroepen had: 'Veel plezier. Doe je ouders de groeten en tot vanavond.' Onrustig keek hij om zich heen. Hij ijsbeerde door de winkel, alsof hij ergens op wachtte. Een klant die een fietspomp kocht werkte hij snel de winkel uit. Tijd voor een uitgebreid praatje had hij dit keer niet. Nadat de klant verdwenen was keek hij op zijn horloge. Hij pakte een kammetje en kamde zijn zwarte met Brylcreem doorweekte haar naar achteren. Plotseling klonk voor de tweede keer vandaag het belletje. De deur ging langzaam open. Er klonk een vrouwenstem. Maar het was niet de stem van de vrouw van Twan. De stem klonk hoger, zachter en jonger. Terwijl de vrouw van Twan meestal luide en duidelijke geluiden maakte, sprak ze met een bijna fluisterend weifelend stemmetje.

'Twan, ben jij daar?'

Er verscheen een glimlach op zijn gezicht. Opgelucht haalde hij adem.

'Ja, schatje hier ben ik,' zei hij vrolijk.

'Ben je alleen?' antwoordde de vrouwenstem voorzichtig.

'Ja, ze is weg. Naar haar ouders in Heerlen. Ze komt vanavond pas weer terug,' zei hij op een geruststellende toon. Daarna veranderde de stem van de vrouw. Ze klonk duidelijker en liever. Een jonge vrouw met rood krullend haar liep enthousiast naar Twan toe. Ze duwde haar lichaam stevig tegen zijn lichaam aan en begon hem hartstochtelijk te zoenen.

Tussen de zoenen door hijgde ze: 'Ik heb je zo gemist Twan. Eindelijk zijn we alleen.' Het hoofd van Twan was rood van opwindning. Hij tilde haar op en kneedde haar strakke billen met zijn grote fietsenmakershanden. Ze genoot ervan en sloeg haar benen om zijn middel.

'Kom we gaan naar de werkplaats. Dan ziet niemand ons,' zij hij met een zachte stem. Het meisje gaf geen antwoord maar maakte alleen nog maar kreunende geluiden. Zo schuifelde Twan met het jongen meisje strak tegen zich aan geduwd richting de werkplaats. Voordat ze samen naar binnen gingen, draaide het meisje haar hoofd naar mij toe. Ik zag haar grote ogen, haar sproeten, haar rode krullend haar, haar natte lippen en haar tong waarmee ze

het kwijl rondom haar mond probeerde weg te vegen. Door haar snelle ademhaling bewogen haar neusvleugels ritmisch op en neer. Wat er daarna gebeurde in de werkplaats was voor mij een raadsel. Nadat Snelders snel de deur van de winkel op slot had gedaan, was hij weer in de werkplaats verdwenen. Hij had de muziek harder gezet. Hijgende, kreunende en gillende geluiden vermengden zich met de opzweepende muziek. Soms leek het alsof de geluiden het ritme van de muziek volgden. Nadat Twan plotsteling een enorm geluid maakte alsof hij ontplofte was het stil geworden. De muziek werd zachter gezet. Zo nu en dan lachte het meisje op een ondeugende manier. De enige woorden die me bereikten waren: 'Schatje, Ik hou van jou.' Waarop ze antwoordde: 'Ik ook van jou lieverd.' Woorden afgewisseld met smakkende geluiden. Na een korte stilte verscheen het meisje weer in de winkel. Haar rode krullen zaten door elkaar. Behendig maakte ze de knopen van haar witte bloesje dicht. Haar wangen waren rood. Ze had een triomfantelijke glimlach op haar gezicht.

'Zeg Twan, verkoop je nog weleens een fietsje?' zei ze op een pesterige toon terwijl ze de winkel rondkeek.

'Hoezo? Wil jij er een kopen dan?' zei hij lachend terwijl hij ook in de winkel verscheen. Hij ritste de gulp van zijn broek dicht. Het meisje kwam mijn richting oplopen. Ze bleef vlak voor me staan.

'Wat is dat voor een fiets?' vroeg ze terwijl ze met haar rechterhand mijn stuur vastpakte. 'Cové, nog nooit van gehoord.'

'Ach dat is een fiets uit Venlo. Hij staat hier al twee jaar. Geen hond die hem wil kopen. Als jij nog iemand weet,' antwoordde Twan die zijn haar gladstreek en zijn rechterhand al weer onder de rok van het meisje liet verdwijnen. Het meisje duwde hem van haar af.

'Je lust er wel pap van. Ouwe snoeper,' zei ze lachend. Twan beet haar zachtjes in haar rechteroor. 'Misschien weet ik wel iemand die de fiets wil kopen,' zei ze terwijl ze me van alle kanten met Twan aan haar lijf hangend inspecteerde. Het leek alsof hij door die woorden uit zijn hypnose ontwaakte.

'Wie dan?' vroeg hij nieuwsgierig.

'Volgende week hebben we ons dorpsfeest en dan is er weer een loterij. We zijn nog opzoek naar een hoofprijs,' zei ze terwijl ze een aantal keren mijn bel liet rinkelen. 'Als jij er een mooi prijsje voor vraagt, dan zal ik zorgen dat mijn vader hem morgen komt ophalen,' zei ze vrolijk terwijl ze met haar rechterhand over zijn kruis aaide.

‘Afgesproken,’ zei Twan en gaf haar een hand om de deal te beklinken. Daarna liepen ze samen naar de deur.

Voordat ze wegging wierp ze me nog een blik toe en riep ze: ‘Tot morgen fietsje’. Vanaf haar handpalm blies ze een zoen in mijn richting. De zoen zweefde langs Twan heen. Deze zoen was alleen voor mij bestemd en bleef als een wolk boven mijn stuur hangen. Daarna verliet ze de winkel.

Twan kwam tevreden kijkend teruglopen. ‘Goed gedaan fietsje. Wie had dat ooit gedacht. Cové de Hoofdprijs.’ Hij sloeg een aantal keren tevreden op mijn zadel. Daarna begon hij keihard te lachen en tilde me op en nam me mee naar de werkplaats. Het was een rommelige werkplaats. Overal lagen losse onderdelen. Er stonden een paar fietsen die gerepareerd moesten worden. Een fiets had maar een wiel. Een andere fiets had geen zadel. De fiets die het dichtst bij me stond had twee wielen die helemaal verbogen waren.

‘Zo, nu ga ik er eens voor zorgen dat de winnaar van de hoofdprijs morgen een prachtige fiets gaat krijgen,’ zei Twan terwijl hij me aan twee touwen ophing. Vanuit de lucht had ik een goed overzicht over de hele werkplaats. In de rechterhoek lag een rood geblokte fleece deken op de grond. Daarnaast stond een fles met twee glazen. Een glas was leeg. In het ander glas zat een donkerrode vloeistof. Twan zette de radio harder en begon aan me te sleutelen. Hij controleerde mijn lampen en mijn remmen. Hij draaide het zadel vast en oliede de ketting. Daarna poetste hij met een doek al het stof van me af.

‘Gloeiende, glimmende, genakende, wat zie jij er prachtig uit,’ zei hij trots toen hij klaar was en me weer op de grond zette. Daarna liep hij naar de deken en vouwde deze zorgvuldig op. Hij pakte de fles en de twee glazen. ‘Even de sporen uitwissen, voordat het wijfie thuiskomt,’ zei hij op een bezwerende toon voordat hij de werkplaats verliet. Toen werd het weer stil. Dit keer wist ik dat de stilte niet lang zou duren.

2 De hoofdprijs

Ik stond helemaal vooraan op een groot podium. Om mijn stuur hadden ze een oranje lint gewikkeld. Een groot kartonnenbord dat vastgemaakt was aan mijn zadel vermeldde dat ik de hoofdprijs was. Het was een mooie zonnige dag. Er liepen veel mensen over de markt waar het dorpsfeest zich afspeelde. Er hing een ontspannen sfeer. De kinderen renden vrolijk rond. Ze hadden allemaal hun zondagse kleren aan. Ze speelden verstoppertje, tikkertje en voetje van de grond. Sommige meisjes hadden een hoepel meegenomen en maakten behendige draaiende bewegingen waardoor de hoepel rondom de frêle lichaampjes op en neer bewoog. De mannen en vrouwen kletsten met elkaar. Af en toe hoorde je iemand keihard lachen. De meeste feestvierders dronken bier. Wat me opviel was dat de jonge mannen er oud en afgebrand uitzagen. Ondanks de vreugdevolle sfeer van het dorpsfeest ontdekte ik bij veel van die kerels achter het masker met die vrolijke glimlach een troosteloze blik in hun ogen. De vreugde van deze dag was een momentopname en zeker geen getrouwe afspiegeling van het innerlijke gevoel van deze harde werkers. Opvallend was het continue gehoest van de mannen. Alsof een agressief griepvirus het dorpsfeest probeerde te saboteren.

Opeens klonk er muziek en begon iedereen te dansen. De plaatselijke fanfare liep langzaam over het dorpsplein. Voorop liep de vaandeldrager. Een oudere man met grijs haar en een baard. Hij had een rood opgezet gezicht. Het zweet gutste over zijn voorhoofd. Hij had moeite om in een rechte lijn te lopen. Waarschijnlijk had hij al heel wat biertjes op. Hij droeg een bordeauxrood vaandel waarop een vrouwenfiguur stond die een bos bloemen vasthield. Fanfare St Elisabeth Groenstraat was de naam van het muziekensemble. Uiteindelijk stopten ze voor het podium. Ze speelden nog twee nummers, waarna een man die achter me stond een aantal keren op een microfoon klopte om de aandacht naar zich toe te trekken.

Het was de burgemeester van het dorp. In een korte toespraak verwelkomde hij alle aanwezigen en wenste iedereen een prachtig dorpsfeest toe. Hij vermeldde dat hij in ieder geval bijzonder verheugd was dat op deze stralende dag de weergoden de inwoners van Waubach goedgezind waren. Het verwonderde mij dat hij niets zei over het agressieve

griepvirus dat steeds meer slachtoffers dreigde te maken, want nu het stil was hoorde je pas goed hoeveel mensen aan het hoesten waren. Sommige, hol uit de ogen kijkende lieden, hielden de hele toespraak een zakdoek voor hun mond. Troostend werden ze door hun vrouw op hun rug geklopt. Ze hoopten dat op die manier de zwarte smerige rommel die verantwoordelijk was voor het hoesten, zo snel mogelijk hun longen zou verlaten.

Daarna verwelkomde de burgemeester de pastoor. Een man van middelbare leeftijd met een dikke buik gekleed in een zwart pak met een wit hemd met opstaande kraag beklom zuchtend het podium. Hij moest even uithijgen voordat hij het woord van de burgemeester overnam. Hij wenste, op een plechtige toon, alle aanwezigen een gezegend en vredig dorpsfeest toe en hoopte iedereen morgen in de kerk te ontmoeten. Daarna liep hij op mij af. Hij maakte met zijn rechterhand een kruisteken boven mijn zadel terwijl hij luid en duidelijk preekte: 'Moge de nieuwe eigenaar van deze fiets veel geluk en plezier aan dit prachtige exemplaar beleven. Moge deze fiets deze eigenaar met raad en daad bijstaan. In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.' Er werd luid geapplaudisseerd terwijl iedereen naar mij keek. Daarna klonk er tromgeroffel.

Een derde man had inmiddels het podium beklommen. Hij was de voorzitter van het organisatiecomité van het dorpsfeest. Zijn hoofd was te groot voor zijn lichaam. Hij had dik achterovergekamd grijs haar. Zijn forse wenkbrauwen gaven hem een woest uiterlijk. Hij had een grote kromme neus en een scheve mond met dikke lippen. Hij leek op een mislukt carnavalsmasker. Met een krakende stem richtte hij zich tot de aanwezigen.

'Beste allen. Nu is het moment aangebroken waarop we bekendmaken wie de hoofdprijs van dit jaar gewonnen heeft.' Voordat hij verder ging klonk er weer tromgeroffel. 'En de winnaar is!' Hij keek langzaam rond en pauzeerde even om de spanning op te voeren. Het was nu doodstil. Zelfs het hoesten was even gestopt. Nadat hij nauwgezet de verwachtingsvolle blikken van de toeschouwers geïnspecteerd had ging hij verder. Heel langzaam en steeds harder sprak hij de volgende woorden uit: 'De winnaar is Huub Gé!.' Iedereen applaudisseerde en keek rond waar Huub was. Omdat hij niet direct zichtbaar was riep de voorzitter na een tijdje ongeduldig: 'Huub Gé waar ben je? Wil je de prijs niet hebben?' Dit tot grote hilariteit van jong en oud.

Uiteindelijk dook Huub uit de menigte op. Een beetje schuchter keek hij om zich heen toen hij het podium beklom. Het was een magere man van rond de 35 jaar. Hij was kalend en

gekleed in een iets te wijd zittend grijs kostuum. Zijn zwarte schoenen glommen in de zon. De burgemeester, de pastoor en de voorzitter kwamen op hem het aflopen en feliciteerden hem, terwijl hij glimlachend en een beetje verlegen zijn hoofd schudde. Hij was het niet gewend om iets te winnen. Het ongeloof droop van zijn gezicht af. Nadat het hem duidelijk was geworden dat hij daadwerkelijk de hoofdprijs had gewonnen, maakte hij nog snel een zich verontschuldigend gebaar naar de menigte. Maar niemand lette meer op hem. Iedereen was alweer druk aan het feesten. De fanfare schuifelde langzaam naar de andere kant van de markt. De hoempapamuziek klonk hierdoor gelukkig zachter. Daarna liep Huub langzaam op mij af. Op een meter afstand bleef hij staan en inspecteerde me nauwkeurig van alle kanten. Er verscheen er een triomfantelijke glimlach op zijn gezicht. Hij was duidelijk tevreden met mij, dat zag je aan zijn lichaamstaal. Hij kwam dichterbij me toe lopen en raakte me aan. Hij klopte drie keer op mijn zadel. Toen sprak hij voor het eerst tegen mij met een sympathieke warme bescheiden stem. 'Zo fiets. Nu ben je van mij. Ga je met me mee?'

Het oranje lint en het kartonnenbord waren inmiddels verwijderd, toen hij me van het podium tilde. Daarna stapte hij op en reden we weg. Het gaf me een onbeschrijfelijk bevrijd gevoel om eindelijk echt in beweging te komen. Terwijl hij fietste begon hij een liedje te fluiten. Ik kende de melodie niet, maar het klonk vrolijk. We fietsten langzaam weg van de menigte. Sommigen riepen ons nog na: 'Gefeliciteerd. Mooie fiets Huub. Ben je voorzichtig?'

Huub reageerde niet, maar hij fietste en floot rustig verder. Steeds verder weg van het feest op weg naar huis. Via de Vogelsankweg, de Gravenweg en de Bernadettelaan bereikte hij uiteindelijk de Reeweg. Een rustige straat in het naast Waubach gelegen dorpje Abdissenbosch. Onderweg kwamen we geen mensen meer tegen. Het leek alsof iedereen op het dorpsfeest aanwezig was. Tijdens de hele weg zei hij niets, maar floot hij het ene vrolijke wijsje na het andere. Hij fietste in een rustig tempo alsof hij van elke trapomwenteling genoot. Uiteindelijk stopte hij bij een vrijstaand huis. Het huis had een vriendelijke uitstraling. De gele bloeiende forsythia naast de voordeur leek ons te verwelkomen. Rustig reed hij de oprit, gemaakt van grote grijze betonplaten, op. Daarna stapte hij af. Met mijn voorband duwde hij het witte smeedijzeren poortje open, dat toegang gaf tot het terras. De zijdeur ging open en een vrouw die iets jonger was dan Huub kwam naar buiten. Ze had zwart haar en was gekleed in een donkere jurk, waaroverheen ze een schort met kleurige bloemen droeg. In haar handen had ze een rode keukendoek, waarmee ze haar handen

droogwreef. Ze zag er moe uit, alsof ze niet geslapen had. Ze was een stuk kleiner dan Huub.

‘Hoe kom jij aan die nieuwe fiets?’ vroeg ze vrolijk.

‘Ik heb gewonnen Mien. Dit is de hoofdprijs van het dorpsfeest,’ antwoordde Huub enthousiast.

Mien keek hem aan alsof ze het niet kon geloven. Huub die iets won? Dat was nog nooit gebeurd. Daarna bewonderde ze me van zadel tot band.

‘Wat is dat voor een merk? Cové? Nog nooit van gehoord,’ vroeg ze op een vriendelijke toon terwijl ze met haar hand over mijn stuur wreef.

‘De burgemeester zei dat de fiets gemaakt is in een fabriek in Venlo. Een echte Limburgse fiets,’ zei Huub grinnikend.

‘Gefeliciteerd Huub. Daar kun je mooi mee naar je werk fietsen. Dan kun je die oude fiets van je eindelijk eens op de schroothoop gooien.’ Terwijl Mien dit zei liep ze naar de waslijn en begon ze de was, die in een lichtgroene mand onder de waslijn lag, één voor één op te hangen.

De zon scheen voluit toen Huub mij midden op het gazon zette. De hoofdprijs moest voor iedereen goed zichtbaar zijn. Ik werd in de schijnwerpers gezet. Dat was ook het moment dat hij voor de tweede keer iets tegen me zei. Hij kwam dicht bij me staan en gaf me opnieuw een aantal klopjes op het zadel. Op een amicale toon zei hij: ‘Vanaf nu ben je mijn beste koempel.’ Ik wist toen nog niet wat koempel betekende. Later begreep ik dat ik vanaf nu zijn beste vriend was. Daarna ging Huub in een rotanstoel op het gazon zitten die op enkele meters van mij vandaan stond. Hij stak een sigaret open zuchtte een aantal keren voldaan, terwijl hij de rook in de lucht blies. Het pakje Golden Fiction gooide hij op het tafeltje dat voor hem stond.

‘Wil je een kopje moekefoek?’ vroeg Mien, nadat ze de was had opgehangen.

‘Heerlijk,’ zei Huub terwijl zijn ogen fonkelden van plezier. ‘Krijg ik er ook een stukje vlaai bij? We hebben namelijk iets te vieren,’ antwoordde hij lachend terwijl hij mijn richting opkeek.

Na een tijdje kwam Mien met een dienblad, waarop twee kopjes koffie en twee schoteltjes met vlaai stonden, aanlopen. Ze ging naast Huub zitten. Hij tilde zijn kopje op en riep: ‘Op mijn nieuwe koempel’. Daarna dronk hij slurpend zijn kopje leeg. Mien en Huub zaten een tijdje te genieten in het zonnetje. Zo nu en dan zeiden ze iets tegen elkaar, maar de stilte

overheerste. Het was onduidelijk waar de spaarzame woorden over gingen. Daarvoor spraken ze te zacht. Het waren beiden harde werkers. Geen woorden, maar daden. Ze hadden vaak aan één blik genoeg om elkaar te begrijpen. Het gevoel en instinct van Huub en Mien waren beter ontwikkeld dan hun vocabulaire.

Na een tijdje stond Mien op en ging ze naar binnen. 'Ik moet nog even de jurk voor Truus afmaken,' zei ze toen ze wegliep. Huub stond kort daarna ook op en kwam op mij aflopen.

'Zo koempel. Tijd om je in je eigen huis te zetten,' zei hij terwijl hij me naar een donkergroen houten schuurtje in het midden van de tuin bracht. Het schuurtje was gemaakt van houten planken, waarop golfplaten lagen. Zo te zien was het nog niet zo lang geleden geleverd. De zon weerkaatste op de groene buitenbeits. Hij opende de witte houten deur, die ietwat scheef in de scharnieren hing. De deur bevatte vier glazen ruiten. In een ruit zat een grote barst waar provisorisch plakband overheen geplakt was.

'Dit schuurtje heb ik zelf gemaakt,' zei Huub trots terwijl hij me naar binnen reed. 'Hier sta je lekker veilig en droog.' Aan de andere kant van het schuurtje stond mijn voorganger. Een fiets die over zijn hoogtepunt heen was. Huub schonk geen aandacht meer aan dat oude roestige gammele geval. Hij bleef nog even staan om mij te bewonderen en liep daarna het schuurtje uit. Voordat hij de deur dicht deed keek hij nog een keer om en zei: 'Tot morgen koempel.'

3 Koempel

De eerste tijd dat ik bij Huub was had hij vakantie. Zo nu en dan fietste hij met mij een rondje door het dorp. Meestal bleef hij echter thuis. Overdag stond ik buiten in de tuin. 's Avonds werd ik terug in het schuurtje gezet. Thuis voelde Huub zich gelukkig. Hij kon er zijn eigen gang gaan en hij hoefde met niemand rekening te houden. Thuis was zijn koninkrijk. Tijdens onze eerste fietstochten begon hij steeds vaker tegen me te spreken. Hij vertrouwde me zijn voorliefde voor het thuiszijn toe. Op vakantie gaan dat vond hij maar niks. Zijn vrouw Mien had er ook geen behoefte aan. 'Zonde van het geld,' zei hij meestal. De dooddooener van Huub was steevast: 'Oostwest, thuis best.'

Het huis was omringd door een grote tuin. Zijn vrije tijd besteedde hij aan het onderhouden van de tuin. Dat deed hij met veel plezier. Snoeien en houthakken waren zijn favoriete bezigheden. Soms zat hij uren in het schuurtje op een houten blok de stukken hout met een bijl in stukken te slaan. Het houthakken had een therapeutische werking op hem. Tijdens het hakken verwerkte hij de dingen die hem dwarszaten. De snelheid en de kracht waarmee hij hakte weerspiegelden de intensiteit van zijn gevoelens.

Op een regenachtige dag tijdens die vakantie stond ik al in het schuurtje toen Huub binnenkwam. Aan de manier waarop hij liep en keek kon je zien dat hem iets dwarszat. Volgens een vast ritueel wreef hij met zijn rechterhand het stof van het houtblok. Daarna schraapte hij een aantal keren zijn keel. Hij inspecteerde de houtblokken en ging daarna langzaam op het dikke blok zitten. Hij pakte de bijl en begon eerst rustig een stuk hout te klieven. Langzaam maar zeker voerde hij de snelheid op, totdat hij op het eind luid vloekend het hout in kleine stukken sloeg. Tijdens het vloeken volgde elke slag het ritme van de lettergrepen van zijn woorden. De zin "die Sjeng is een vieze vuile smeerlap" begeleidde hij met tien ferme slagen met de bijl. Bij de laatste twee lettergrepen gebruikte hij de meeste kracht. Meestal was hij na een uurtje houthakken afgekoeld. Voordat hij het schuurtje verliet stapelde hij de houten blokken nauwkeurig op. De blokken moesten precies recht liggen. Eerder ging hij niet weg.

Een andere favoriete bezigheid van Huub was vuurtje stoken. Hij stapelde het snoeihout in de hoek van de tuin op. Wanneer de hoop groot genoeg was liep hij glunderend met een

stapel oude kranten en lucifers naar de brandstapel. Meestal gooide hij er nog wat oude planken of ander afval op. Daarna ging hij als een volleerd pyromaan te werk en zorgde hij ervoor dat in een mum van tijd de stapel in brand stond. Genietend danste hij rondom het vuur. De donkere rook die uit het vuur ontsnapte keek hij na totdat de rookwolken verdwenen waren in de lucht. Hier was hij de baas. Hier had hij de regie. Hier bepaalde hij hoe groot het vuur was en hoe donker de rook werd. Als een tovenaars genoot hij ervan hoe de hoge stapel snoeihout door zijn toedoen in het niets oploste. Soms was er zoveel rook dat je hem niet eens meer zag staan. Je hoorde hem dan enthousiaste geluiden maken, waarna hij dan onverwachts weer zichtbaar werd. Door de blik in zijn ogen en de glimlach op zijn gezicht leek het alsof hij in trance was.

De eerste weken dat we samen waren vertelde hij me veel over zijn leven. Hij was geboren in Polen. Kort daarna waren ze verhuisd naar een klein dorpje in de buurt van Lille. Toen hij ongeveer drie jaar was waren zijn ouders, gedreven door armoede, naar Nederland verhuisd. Hij was opgegroeid in de Kakert. Een armoedige mijnwerkersbuurt die in de jaren 20 was ontstaan om de toenemende stroom migranten die in de steenkolenmijnen kwam werken te huisvesten. Het lag niet ver van zijn huidige woonplaats vandaan, aan de rand van de Brunssumerheide. Zijn vader had altijd in de mijn gewerkt en was inmiddels overleden.

‘Ze hebben hem laten stikken, ze hebben hem kapotgemaakt. Die vuile smeerlappen,’ vertelde hij toen hij beschreef hoe zijn vader aan de gevolgen van stoflongen was overleden. Met ze bedoelde hij de ambtenaren en de artsen van de staatsmijnen. Hij beschreef hoe de mijnwerkers destijds zonderbescherming de donkere gangen in gejaagd werden om te werken. Niet wetend wat de gevaren waren ademden zij jarenlang het mijnstof in wat een verwoestende werking op hun longen had. Wat hij nog het ergste vond was dat zijn vader jaarlijks gekeurd werd en dat de artsen deden of hun neus bloedde. Ze luisterden naar de longen van de mijnwerkers. Ze schreven de bevindingen op, maar verzuimden om de waarheid te noteren. Beiderzijds normaal ademgeruis met enkele bronchitische geruisen werd in het medisch dossier genoteerd. Terwijl de waarheid was: torpedo aanvallen van mijnstof met een verwoestende uitwerking op de blaasbalk van ons lichaam. Hij vertelde me hoe zijn vader van een statige man, die nog in de eerste wereldoorlog als cavalerist aan de frontlinie gevochten had, veranderde in een man met steeds minder energie. Hij viel af. Het leek alsof hij steeds kleiner werd. Hij werd steeds stiller. Hij werd apathisch. Zijn

enthousiaste lach waarmee hij zijn jonge jaren ingekleurd had werd vervangen door een lege blik waarmee hij zijn weggegooide jaren van zijn leven verwijtend aankeek. Zijn reutelende ademhaling was al op grote afstand hoorbaar. Wat waren ze bedonderd die mijnwerkers. ‘Die dikkoppen die deugen niet,’ zei Huub als hij het over de managementtop van de staatsmijnen had. Zijn vader overleed tenslotte op 63-jarige leeftijd.

Zijn moeder leefde nog en woonde in een bejaardenhuis. Huub ging er één keer per week op zondag naar toe. Op weg naar het bejaardenhuis de Regenboog vertelde hij me dat zijn moeder een strenge vrouw was waarvan hij nooit veel liefde had ontvangen. Zijn twee zussen kregen alle aandacht. Hij was een buitenlander in het gezin. Vooral toen zijn twee zussen met mannen van hogere komaf trouwden was zijn rol uitgespeeld. Hij werd gezien als een minderwaardig persoon, ook al was hij in de voetsporen van zijn vader getreden en mijnwerker geworden. Dat maakte geen indruk op de drie vrouwen van de familie. Zijn zussen keken op hem neer en beschouwden hem als een arme sloeber, terwijl zij koketteerden met de rijkdom die ze binnengesleept hadden. Huub ging enkel en alleen naar zijn moeder op bezoek omdat hij vond dat het zijn plicht was en niet omdat hij het leuk vond. Als hij terugkeerde keek hij meestal droevig. ‘Ze heeft alleen maar lopen bluffen over de kleinkinderen van mijn zussen en over het geld dat ze verdienen. Als ik iets zeg dan luistert ze niet eens,’ zei hij terwijl we snel terugfietsten.

Zo nu en dan kwam zijn moeder ook bij hem op bezoek. Ze had meestal een grijs mantelpakje aan. Ze was erg mager en haar achterover gekamd haar gaf haar een streng uiterlijk. Met haar handen op de rug liep ze door de tuin. Haar mondhoeken stonden altijd naar beneden gericht. Huub volgde haar op gepaste afstand. Ze liep niet door de tuin om gezellig met haar zoon te praten, maar om met een haviksoog te inspecteren wat er niet goed was. “Die boom moet gesnoeid worden. Wat een onkruid. Veel te veel mos in het gazon. Die rozen staan op de verkeerde plaats.” Zo ging ze maar door met het afkraken van de tuin van Huub waar hij zo trots op was. Huub zei zelden iets terug. Meestal maakte hij met zijn handen achter haar rug een wegwerpgebaar.

Eén keer kwam ze naar mij toe. Ze keek op een voor haar karakteristieke strenge manier naar me.

‘Waar heb je die vandaan?’, vroeg ze op een minachtende toon.

‘Gewonnen,’ zei Huub trots. ‘Gewonnen op het dorpsfeest in Waubach.’